

УДК 796.011.1

DOI: 10.31359/2312-3427-2019-4-1-35

М.І. Стегней, д-р екон. наук, професор

stegneym@gmail.com

orcid.org/0000-0002-4688-6447

Мукачівський державний університет

К.О. Богатирьов, д-р екон. наук, професор

**Національний університет кораблебудування імені
адмірала Макарова**

І.М. Бошинда, аспірант

igor.boshinda@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2402-9206>

І.М. Бошинда, магістр

ira2709@gmail.com

Мукачівський державний університет

РОЛЬ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Статтю присвячено дослідженню спортивно-оздоровчої діяльності в Україні, яка відіграє важливу роль у соціально-економічному житті населення та несе в собі ідеї сталого розвитку. Авторами обґрунтовано основні задачі спортивно-оздоровчої галузі в Україні, її роль у житті суспільства. Систематизовано підходи до визначення цілей спортивно-оздоровчої діяльності, приділено увагу проблематиці оздоровлення дітей. Вдосконалено комплексний підхід до вирішення задач спортивно-оздоровчої діяльності, за допомогою яких можна розвивати дану галузь в майбутньому.

Ключові слова: спортивно-оздоровча діяльність, соціально-економічний розвиток, сталий розвиток, рекреація, послуги.

Постановка проблеми. Визначення ролі соціальних чинників в суспільстві, та дослідження його розвитку зумовлюють потребу у вивченні галузі фізичної культури та спорту та її місця у політиці держави стосовно спортивно-оздоровчої сфери. Дана сфера дозволяє досліджувати ряд соціально-економічних аспектів, серед яких пропагування здорового

способу життя, профілактика важких захворювань, покращення рівня життя населення, спортивно-оздоровчий відпочинок, до якого можна віднести зелений туризм. Саме ринок спортивно-оздоровчих послуг дає змогу розвитку особистості, створює умови для реалізації та пізнання власних можливостей, забезпечує умови суспільного прогресу, за рахунок чого дану галузь можна досліджувати як одну зі сфер діяльності яка забезпечує цілі сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення спортивно-оздоровчої галузі в Україні є доцільним в умовах сьогодення. Саме дана галузь спонукає до становлення здорової нації, а її вивчення дозволить відобразити проблеми, які потрібно врегулювати для покращення діяльності даної галузі в майбутньому. Дослідженням питань спортивно-оздоровчої діяльності займається ряд вчених, серед яких Пономарьова М.С., Площинська А., Мічуда А.В., Приступа Є.Н., Кузьменко О.О., Павленко А., Пащук О.В., Дутчак М.В. Дослідження розвитку концепцій сталого розвитку обґрунтовано у працях таких зарубіжних вчених як Лейзеровіч А. А., Кейтс Р. В., Перріс Т. М., Хулс Дж. М [1-2].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження спортивно-оздоровчої сфери, її економічної сутності та ролі у забезпеченні сталого розвитку. Для комплексного дослідження даних питань потрібно вирішити наступні завдання:

- визначити роль спортивно-оздоровчої галузі у формуванні концепцій сталого розвитку,
- дослідити спортивно-оздоровчу галузь України,
- визначити методи, які стимулюватимуть розвиток спортивно-оздоровчої сфери України.

Виклад основного матеріалу. Спортивно-оздоровча сфера має динамічні показники розвитку в сучасному світі. Зміни, яких зазнає суспільство у соціальному й культурному середовищі, додало новий імпульс розвитку спорту в більшості країн світу. Поступово відбуваються процеси, які зробили спорт та фізичну культуру головними життєвими потребами людей різного віку.

Спортивно-оздоровча діяльність є соціально-значущою та однією з наймасштабніших форм рекреації. Вона позитивно впливає на стан здоров'я людини та сприяє підвищенню дієздатності населення, яке веде за собою позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Досліджуючи детальніше даний вплив спортивно-оздоровчої сфери на соціально-економічний розвиток держави можна зауважити що оздоровлення населення, фізичне виховання, спортивні розваги та

відпочинок мають на меті не тільки пропагування здорового способу життя чи комерційну вигоду, для тих хто надає дані послуги, а і несуть в собі цілі сталого розвитку для майбутніх поколінь [5]. Це також проявляється у зниженні криміногенної ситуації в країні, зменшенні державних витрат на забезпечення суспільного порядку, зменшення кількості осіб, які мають наркотичну й алкогольну залежність та відповідно соціальні витрати на них, а також підвищенні попиту на послуги у спортивно-оздоровчій сфері та сервісу надання послуг. Також за рахунок економії державних коштів на вищеперерахованих пунктах, доцільно дані кошти інвестувати саме у спортивно-оздоровчу галузь для її масштабного розвитку в майбутньому.

Перехід до ринкових відносин породив безліч проблем в сферах соціальної діяльності, зокрема і в спортивно-оздоровчій. Відсутність методик економічного аналізу діяльності спортивно-оздоровчих центрів на ринку негативно позначається: на стратегії розвитку спорту і побудові моделі спортивної індустрії країни; ефективності використання та цільової спрямованості бюджетних коштів, що виділяються на розвиток фізичної культури і спорту; інвестиційної активності (у тому числі іноземних інвесторів) у сфері будівництва, реконструкції, модернізації спортивних споруд та залучення нових технологій; розвитку рекреаційних центрів та закладів оздоровлення. [14].

Підприємництво в сучасному суспільстві виступає саме тією сферою, де повною мірою можна використовувати професійні якості, досвід і знання з великою соціально-економічною віддачею. Створення достатньої кількості робочих місць для забезпечення зайнятості та само зайнятості населення, а також формування середнього класу власників, який в економічно розвинених країнах складає соціальну й економічну основу суспільства. За сучасних умов підприємництво у спортивно-оздоровчій сфері стало найпоширенішою формою господарської діяльності на ринку спортивно-оздоровчих послуг розвинених країн. Воно знайшло своє місце як у малому бізнесі, так і у середньому чи великому [4, 10].

У спортивно-оздоровчій галузі виділяють комерційні і некомерційні організації. Комерційні успішно функціонують у сфері професійного спорту, наданні платних спортивно-оздоровчих послуг, організації спортивних заходів. В основному це професійні та аматорські комерційні спортивні клуби та оздоровчі центри, спортивно-оздоровчі організації платні спортивні секції тощо. Крім того, значна частина спортивно-оздоровчих послуг за своєю природою є соціально-значущими благами, які сприяють просуванню ідей сталого розвитку, і не можуть забезпечуватися

тільки комерційними структурами [7]. До некомерційних можна віднести організації, які сприяють ведення здорового способу життя, заняття спортом та туризмом, який не веде за собою платних послуг, зокрема зелений туризм.

Постійно удосконалюються і розробляються нові моделі управління спортивно-оздоровчою сферою і її фінансування. Разом з тим частіші тенденції комерціалізації та професіоналізації, з одного боку, а також гостра конкуренція навколо бюджетних коштів - з іншого, є свідченням про те, що спортивно-оздоровча сфера повинна навчитися самостійно отримувати прибуток з наявних у її розпорядженні ресурсів [11].

Для покращення діяльності спортивно-оздоровчої сфери потрібно передбачити формування сприятливих умов для організацій, які беруть участь у програмах розвитку ринку спортивно-оздоровчих послуг, вкладають кошти у розвиток спорту та системи оздоровлення, а також для органів місцевого самоврядування. До виконавчих органів місцевого самоврядування належать повноваження: управління закладами фізкультури й спорту, оздоровчими закладами, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Вони розв'язують питання організації медичного обслуговування й харчування в закладах фізичної культури та спорту, створюють умови для занять фізичною культурою й спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку; відповідно до законодавства реєструють статuti оздоровчих закладів, незалежно від форм власності [13].

Не менш важливою у спортивно-оздоровчій діяльності є акцентування уваги на оздоровленню дітей, адже здоров'я дітей це запорука здорової нації. Особливу увагу слід звернути на заклади, які працюють влітку, враховуючи що літній сезон це пора для відпочинку для дітей як шкільного так і дошкільного віку. У таблиці зображено діяльність закладів оздоровчої сфери та сфери відпочинку для дітей за 2018-2019 рр. Досліджуючи дані державної служби статистики, можна зауважити, що зважаючи на переважаючу кількість закладів відпочинку над закладами оздоровлення, вони користуються більшим попитом і протягом 2018-2019 рр. у них було оздоровлено 81,3 та 81,6 % дітей від загальної кількості[6]. Для покращення ситуації у спортивно-оздоровчій галузі слід акцентувати увагу на державній підтримці закладів оздоровлення для дітей. Послугами закладів оздоровлення повинні мати змогу користуватися всі верстви населення. Саме у зв'язку з цим повинні впроваджуватися державні програми щодо фінансування поїздок дітей у дитячі оздоровчі літні заклади, що спонукатиме до оздоровлення нації.

**Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку,
за типами [6]**

		Заклади оздоровлення		Заклади відпочинку	
		2018	2019	2018	2019
Кількість закладів	Усього	244	241	9084	8567
	% від загальної кількості	2.6	2.7	97.4	97.3
кількість місць у закладах, од.		63308	63232	30747	35236
Оздоровлено дітей	Усього	171872	166731	749390	739831
	% від загальної кількості	18.7	18.4	81.3	81.6
Середній термін перебування дітей у закладі, днів		20	20	14	14

Спортивно-оздоровчу сферу потрібно розглядати не тільки з соціальної а і з економічної точки зору. Відносини у даній галузі повинні будуватися на двох рівнях: по-перше, на загальнодержавному та міжнародному; по-друге, на рівні окремих спортивних та оздоровчих організацій, клубів, федерацій та інших об'єднань з різними формами власності та джерелами фінансування [14,15,16,17,18,19]. Економіка спортивно-оздоровчої сфери покликана вирішувати такі завдання:

- накопичувати і систематизувати економічні знання в галузі фізичної культури і спорту;
- генерувати нові знання і дослідження у сфері економіки фізичної активності та оздоровлення суспільства;
- виявляти і формулювати економічні проблеми, що виникають в процесі розвитку господарських відносин у сфері фізичної культури і спорту, а також вказувати шляхи їх вирішення;
- визначати тенденції розвитку економічних процесів у вітчизняному та зарубіжному спорті, прогнозувати їх напрямки і динаміку;
- надавати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності господарських відносин.

Сучасний стан спортивно-оздоровчої сфери в Україні знаходиться на етапі змін. Під час окупації Кримського півострова наша держава втратила значну кількість пансіонатів, рекреаційних центрів, спортивно-оздоровчих комплексів, що потягнуло за собою кризове становище в даній сфері послуг. Але, в той же час, відбувається зростання даного сегмента ринку в інших областях.

Висновки. Правильне функціонування спортивно-оздоровчої діяльності – запорука здорової нації. Розвиток спортивно-оздоровчої діяльності призведе до становлення всіх суспільних інститутів, надасть поштовх у впровадженні заходів, які сприятимуть оздоровленню нації в майбутньому, впливатиме на розвиток тих соціальних напрямків, які мають на меті використання ідей сталого розвитку. Більш детально слід зацентрувати увагу на оздоровленні дітей, адже саме вони майбутнє нації. Для покращення даної задачі слід розробляти державні програми, за допомогою яких відбувалося б фінансування оздоровлення дітей у спортивно-оздоровчих закладах. Все це призвело б до покращення соціально-економічного становища в нашій країні взагалі.

Бібліографічний список.

1. Hulse J. N. Sustainable Development at Risk: Ignoring the Past. / J.N. Hulse— New Delhi: Cambridge University Press India Pvt. Ltd. Ottawa: International Development Research Centre, 2007. — 390 p.
2. Kates R.W. What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. / R.W. Kates, T.M. Parris, A.A. Leiserowitz.— Environment: Science and Policy for Sustainable Development, Number 3, P. 8–21.
3. Гадайчук, Д.Л. Результати досліджень з питань використання фінансових ресурсів організаційноуправлінськими структурами у спорті вищих досягнень / Д.Л. Гадайчук // Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 13. – С.29 – 39.
4. Галкин, В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.В. Галкин. - М.: Кнорус, 2006. – 291 с.
5. Галкин В. В. Экономика спорта и спортивный бизнес : учебн. пособ. для студ. высш. учебн. заведен. / В. В. Галкин. – Москва : Кнорус, 2006. – 291 с.
6. Державна служба статистики України. – Головне управління статистики [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
7. Жолдак, В.И. Менеджмент спорта и туризма. / В.И. Жолдаков, В.А. Квартальнов – М.: Советский спорт, 2001. – 416 с.
8. Камалетдинов, В.Г. Педагогические аспекты развития культуры управления физкультурноспортивной деятельностью: монография / В.Г. Камалетдинов – М.: Советский спорт, 2002. – 240 с.
9. Кузьменко, О.О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту/ О.О. Кузьменко // Науковий вісник молодих вчених. – 2010. – Вип. 1 (1). – С. 225 – 229.

10. Менеджмент, и экономика физической культуры и спорта / М.И. Золотов, В.В. Кузин, М.Е. Кутепов, С.Г. Сейранов. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 432 с.
11. Мічуда, Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: Закономірності функціонування та розвитку / Ю.П. Мічуда. – К.: Олімпійська література, 2007. – 215 с.
12. Пащук, О.В. Маркетинг послуг: стратегічний підхід / О.В. Пащук. – К., 2005. – 558 с.
13. Приступа Є. Спорт в Україні може консолідувати націю [Електронний ресурс] / Є. Приступа. – Режим доступу: <http://ldufk.edu.ua/index.php/inPage27/articles/jevgen-pristupa-sport-v-ukrajini-mozhe-konsoliduvati-naciju.html>.
14. Стахів М.І. Спортивно-оздоровча сфера як галузь економіки / М.І. Стахів // Вісник Полтавського національного технологічного університету. Серія: Економіка і регіон № 1 (44) – 2014. С. 46-49.
15. Пономарьова М. С. Роль менеджменту спортивно-оздоровчого як інструменту конкурентоприможності розвинутої туристичної інфраструктури. 2019/4/17 Матеріали конференції Напрями модернізації фінансово-економічної системи держави, регіонів, підприємств, організацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Вінниця. Том 1 С. 127-130
16. Irtysheva I.O. Conceptual approaches to the development of health-improving tourism / I. Irtysheva, O. Melikh, K. Bogatyrev // Baltic Journal of Economic Studies, Vol 5, No 2 (2019), p. 131-136.
17. Неприбуткові організації в системі світових соціально-економічних процесів: [монографія] / [І.О. Іртищева, Т.В. Стройко, М.І. Стегней та ін.] Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2014. – 172 с.
18. Басюк М.М Пономарьова М.С., Трегуб К.М. Менеджмент спортивно-оздоровчого туризму в умовах зростання конкурентних ознак регіонів // Причорноморські економічні студії. № 38 (1). 2019. С. 68-72.
19. Пономарьова М.С., Басюк М.М., Трегуб К.М. Розвиток сучасного спорту та фізичного виховання як передумова здорового способу життя. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 5. С. 10.

М.И. Стегней, К.А. Богатирев, И.М. Бошында, И.М. Бошында.
Роль спортивно-оздоровительной деятельности в условиях устойчивого развития. Стаття посвящена исследованию спортивно-оздоровительной деятельности в Украине. Она играет важную роль в социально-экономической жизни населения и несет в себе идеи

устойчивого развития. Авторами обоснованы основные задачи спортивно-оздоровительной отрасли в Украине, ее роль в жизни общества. Систематизированы подходы к определению целей спортивно-оздоровительной деятельности, акцентировано внимание на проблематике оздоровления детей.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительная деятельность, социально-экономическое развитие, устойчивое развитие, рекреация, услуги.

M.I. Stehnei, K.A. Bogatyrev, I.M. Boshynda, I.M. Boshynda. The role of sports and recreational activities in conditions of sustainable development. The article is devoted to the study of sports and recreational activities in Ukraine. It plays a significant role in the socio-economic life of the population and carries the ideas of sustainable development. The purpose of the article is to study the sports and recreational sphere, its economic nature and role in ensuring sustainable development. The authors substantiate the main tasks of the sports and recreational industry in Ukraine, its role in the life of society. In order to improve the activity of the sports and recreation sector, it is necessary to provide for the creation of favorable conditions for organizations that participate in the programs of development of the market of sports and health services, invest in the development of sports and health systems. Important in sports and recreational activities is the emphasis on children's health, because children's health is the key to a healthy nation. Particular attention should be paid to institutions that operate in the summer, given that the summer season is a time for rest for children of both school and preschool age. In order to improve the situation in the sports and health sector, attention should be focused on state support for children's health facilities. Wellness services should be able to be used by all segments of the population. It is in this context that state programs should be put in place to finance the travel of children to children's summer health facilities, which will encourage the nation to improve. The authors have improved the complex approach to solving the problems of sports and recreational activities, with the help of which it is possible to develop this industry in the future. More attention should be paid to the health of children, as they are the future of the nation. To improve this task, state programs should be developed to finance the rehabilitation of children in sports and recreation facilities. All this would lead to improvement of the socio-economic situation in our country in general.

Keywords: sports and wellness activity, socio-economic development, sustainable development, recreation, services.

Стаття надійшла до редакції: 10.09.2019 р.